

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ
ΗΜΕΡΑ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Το μετέωρο βήμα προς το αύριο

Μπορεί η Αρχιτεκτονική να μας βγάλει από την οικονομική κρίση; Το ερώτημα ακούγεται υπερβολικό. Ωστόσο, καθώς στην Αρχιτεκτονική «όλα συνυφάνονται και όλα συνυπάρχουν», όπως σημειώνει ο **Δημήτρης Φατούρος**, «ίσως τα ίχνη μετάβασης, που άρχισαν να παρουσιάζονται, να βοηθήσουν την Αρχιτεκτονική να ενισχύσει τις πρωτοβουλίες που έχουν παρουσιαστεί και να αναπτύξει καινούριες για να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες της ανθρώπινης κοινότητας».

Οι αρχιτέκτονες, σε παγκόσμιο επίπεδο, καλούνται «να παρουσιάσουν αρχιτεκτονικές προτάσεις και πολεοδομικές λύσεις με στόχο την ανακούφιση των ανθρώπων, σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο, από τις επιπτώσεις της παγκόσμιας κρίσης» σημειώνει η **Λίζα Σιόλα**, θυμίζοντας πως «ο δυναμισμός των αρχιτεκτόνων στην αντιμετώπιση των παγκόσμιων κρίσεων» είναι το θέμα που προσδιόρισε η UIA ως κεντρικό για τη σημερινή Παγκόσμια Ημέρα.

Οι αρχιτέκτονες ονειρεύονται για λογαριασμό όλων μας και αυτός είναι ο ρόλος τους. «Ονειρεύομαι μια κατοικία όσο γίνεται πιο απλή, οικολογική και λιγότερο

ενεργοβόρα, συγχρονισμένη με το κλίμα και υποστηριζόμενη από την τελευταία λέξη της τεχνολογίας μόνο εκεί που θα έχει νόημα» εξομολογείται ο **Αλέξανδρος Ν. Τομπάζης**.

Αντί να επεκτείνουμε τις πόλεις, ας επεκτείνουμε τη... φαντασία μας, προτρέπει ο **Αθανάσιος Αραβαντινός**, τονίζοντας ότι «η πολιτική ηγεσία όλων των επιπέδων πρέπει να ενστερνισθεί ηθικές και κοινωνικές προτεραιότητες στη θέση πελαταιακών σχέσεων ή άλλων προσωπικών σκοπιμοτήτων».

Άλλωστε, «σήμερα, κάθε συζήτηση για την Αρχιτεκτονική και την Πολεοδομία περιέχει, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, και το θέμα της διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος σε σχέση με την εκάστοτε πολιτική εξοικονόμησης ενέργειας» υπογραμμίζει ο **Νίκος Φυντακιάκης**. Ή, όπως επιγραμματικά τονίζει ο Ευάγγελος Λυρούδης, ««χτίζω και ο πελάτης θα έρθει» ανεξαρτήτως ποιότητας, έχει περάσει ανεπιστρεπτί».

Παγκόσμια Ημέρα Αρχιτεκτονικής και Κατοικίας σήμερα, αλλά οι αρχιτέκτονες δεν γιορτάζουν. Ο κόσμος της Αρχιτεκτονικής, συλλογάται και ελπίζει, καθώς βρίσκεται στο μετέωρο βήμα προς το αύριο.

Επιμέλεια: ΓΙΩΡΓΟΣ Π. ΚΑΡΑΛΗΣ

Η περιπέτεια της Αρχιτεκτονικής

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΑΤΟΥΡΟΥ

Η Αρχιτεκτονική, όπως είναι γνωστό, είναι ένα σύνολο υλικών και άυλων δικτύων, στα οποία παίρνουν μέρος όλες οι κατ' αίσθηση αντιλήψεις. Η οπτική αντίληψη, που συχνά παίρνει την απόλυτη προτεραιότητα, ο ήχος, η οσμή, η αφή, η κιναισθητική, όλα συνυφάνονται, συνυπάρχουν μεταξύ τους και με τις διαφορετικότητες των συνθηκών και των πολιτισμικών αναφορών. Γι' αυτό πολυπαραγοντικές καταγραφές σε διαφορετικές κλίμακες, όπως οι διαδρομές, μικρο-διαδρομές και μακρο-διαδρομές που «βυθίζονται» μέσα και έξω από το έργο, είναι μία από τις χρήσιμες περιγραφές - καταστάσεις του έργου.

Οι επιρροές και οι καταναγκασμοί, από το εξωτερικό περιβάλλον, είναι μόνιμες και διαβρωτικές. Ο βομβαρδισμός, π.χ., της διαφήμισης, της διαφήμισης που προτρέπει ως και επιβάλλει, και η κυριαρχική προτεραιότητα του χωρίς όρους κέρδους είναι χαρακτηριστική και συνεχής.

Οι δυσκολίες στην κατανόηση και την πραγματοποίηση του έργου είναι πάντοτε πολλές και προκύπτουν και από την ίδια τη δημιουργική διαδικασία και από τις συνθήκες μέσα στις οποίες αναπτύσσεται. Οι νέες πραγμα-

τικότητες που κυριάρχησαν τις τελευταίες δεκαετίες και οδήγησαν στη γνωστή χρηματοοικονομική κρίση, και όχι μόνον αυτή, αφού αποκάλυψαν θεμελιώδεις παρεκτροπές στη σχέση με την ανθρώπινη κοινότητα, διαμόρφωσαν ιδιαίτερα παραμορφωτικές πιέσεις στην Αρχιτεκτονική και την πόλη.

Οι συνθήκες αυτές ενίσχυσαν κατευθύνσεις που αδιαφορούσαν για την ποιότητα της ζωής της ανθρώπινης κοινότητας, για τη συμβίωση. Συγχρόνως, δεν επιτρέψανε σε πολλές δημιουργικές μορφές και κατευθύνσεις της Αρχιτεκτονικής, που έχουν δείξει τη δημιουργική τους οντότητα να αποκτήσουν ισχυρότερη παρουσία και μεταμορφωτική δύναμη.

Η πόλη και το «καταφύγιο», η κατοικία και το περιβάλλον της, χρειάζονται φροντίδα και αφοσίωση. Η προπέτεια και η υπεροψία δεν μπορούν να αποτελούν χαρακτηριστικά που προβάλλονται με έμφαση. Ίσως τα ίχνη μετάβασης, που άρχισαν να παρουσιάζονται, να βοηθήσουν την Αρχιτεκτονική να ενισχύσει τις πρωτοβουλίες που έχουν παρουσιαστεί και να αναπτύξει καινούριες, για να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες της ανθρώπινης κοινότητας.

Είναι, πράγματι, απογοητευτικό, ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι κατοικίες στη σημερινή Ελλάδα εμφανίζουν σημαντικό κενό ως προς την αρχιτεκτονική, πολεοδομική και περιβαλλοντική τους διάσταση. Ασφαλώς, υπάρχουν αξιολύτεις εξαιρέσεις. Κάποια πρωτοποριακά παραδείγματα δεν έχουν να ζηλέψουν τίποτα από ανάλογα του εξωτερικού. Όμως ο «κανόνας» δεν είναι αυτό. Και σ' αυτό το σημείωμα θα ε-

σου αρνητική είναι και η πολεοδομική οργάνωση. Όσο για την περιβαλλοντική διάσταση, ας μην το συζητάμε. Ασφαλώς, δυσμενέστερες είναι οι επιπτώσεις όταν πρόκειται για εκτός σχεδίου δόμηση, αυθαίρετη αλλά και νόμιμη. Η απόλυτη διασπορά, το γνωστό ως «σκορποχώρι» κατ' ουσίαν παντού. Και εδώ είναι μεγάλη η ευθύνη των ΟΤΑ, που είτε ζητώντας επεκτάσεις, είτε ευνοώντας την εκτός σχεδίου δόμηση (παντός τύπου) καθιστούν και

Έλλειμμα αρχιτεκτονικής, και περιβαλλοντικής ποιότητας

στιάσουμε μόνο στον «κανόνα», δηλαδή στη συντριπτική πλειοψηφία των κατοικιών που παράγονται τις τελευταίες δεκαετίες. Σε όλες τις προέχουσες μορφές της κατοικίας τα μειονεκτήματα είναι περισσότερα από τα πλεονεκτήματα. Για παράδειγμα, στις επεκτάσεις των πόλεων, δηλαδή επί σχεδόν «παρθένου» εδάφους (μέσα σε αγροτικές εκτάσεις, ακόμα και σε δάση καμένα ή μη, αποκατασκευασμένα ή μη) αδυνατούμε να εντοπίσουμε μια εμπνευσμένη αρχιτεκτονική. Εξί-

αυτή τούτη την κατοικία ανάπηρη, αφού ούτε δίκτυα διαθέτει ούτε εξυπηρετήσεις. Έτσι οι ίδιοι οι δημοτικοί άρχοντες τρέχουν μετά στη ΔΕΗ, στον ΟΤΕ, στις εταιρείες υδάτων, στους αρμοδίους των λεωφορείων, των σκουπιδιών και ίσως αργότερα και στον ΟΣΚ, στις κοινωνικές υπηρεσίες κλπ. για να ζητήσουν συνδέσεις και τα λοιπά απαραίτητα για τους ψηφοφόρους τους.

Γενικά, οι παντός τύπου επεκτάσεις -ακόμα και οι νόμιμες- είναι κάτι που δε χρειάζεται η πλειοψηφία των ελληνικών πόλεων, γιατί η χωρητικότητά τους είναι πολύ μεγαλύτερη των αναγκών. Η πρακτική, όμως, των επεκτάσεων συνεχίζεται. Και δεν είναι μόνο αντι-περιβαλλοντική και αντι-οικοδομική. Είναι και αντι-κοινωνική γιατί δε δημιουργεί πραγματικές πόλεις, δηλαδή συνεκτικές κοινωνίες. Τέλος, είναι και αντιοικονομική με ένα κόστος υποδομών και υπηρεσιών δυσβάστακτο για οποιονδήποτε προϋπολογισμό.

Αλλά και στην εντός σχεδίου κατοικία, ιδιαίτερα, μάλιστα, στη συμβατική -με ή χωρίς αντιπαροχή- πολυκατοικία που έχει κατακτήσει όλες τις ελληνικές πόλεις, η κακή έως μετριότητα αρχιτε-

κτονική δεν είναι το μόνο μειονέκτημα. Πού είναι η περιβαλλοντική αυτάρκεια αυτών κτιρίων, όταν έχουν καταλάβει σχεδόν το σύνολο του οικοπέδου τους; Πώς αναπνέουν, όταν οι δρόμοι είναι τόσο στενοί σε σχέση με το ύψος των κτιρίων και τις ανάγκες σε πρόσβαση; Πώς συγκροτούνται σε οργανικά υποσύνολα (οικοδομικά τετράγωνα, γειτονιές κλπ.) μιας λειτουργικής και όμορφης πόλης;

Για όλα αυτά τα κενά φαίνεται

σα ορατό από τον πολίτη- είναι πολύ μεγάλο. Το ίδιο και η οικονομική επιβάρυνση κάθε νομοταγούς πολίτη. Μόνο τις υποδομές αν εκτιμήσει κανείς και την πρόσθετη απρόβλεπτη επιβάρυνσή τους, διαπιστώνει το οικονομικό και περιβαλλοντικό κόστος. Προσωπικά, με λύπη μου έχω καταλήξει ότι μόνο η κατάργηση της διάταξης προσαύξησης του ΣΔ κατά τον ημιυπαίθριο -προσοχή: όχι η κατάργηση των ημιυπαίθριων- είναι ενδεδειγμένη λύση (δηλαδή

πολεοδομικής τητας στην κατοικία

του **ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Ι. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ**

πολλοί, από την πολιτεία ως τον πολίτη, αλλά και τους τεχνικούς παντός τύπου, και τόσους άλλους που έχουν εισχωρήσει στην οικοδομική βιομηχανία, αλλά και στις αρχιτεκτονικές και πολεοδομικές μελέτες χωρίς να ξέρουν «πού πάνε τα τέσσερα». Τα ισχύοντα σκόμα ρυμοτομικά σχέδια και πολλά σχέδια νέου τύπου, οι όροι δόμησης και φυσικά και ο ΓΟΚ έχουν μεγάλο μέρος της ευθύνης. Όταν σε όλα αυτά προσθέσουν τις παντός είδους παραβάσεις, όπως λόγου χάριν, τις αλλαγές χρήσης ακατάλληλων χώρων (π.χ. υπογείων) σε κατοικίες, ανθυγιεινές και απάνθρωπες, αντιλαμβανόμαστε το τεράστιο έλλειμμα σε σωστή αρχιτεκτονική, που χαρακτηρίζει την ελληνική κατοικία.

Ας προσθέσουμε εδώ και το φιάσκο των ημιυπαίθριων χώρων. Μια πασίγνωστη από την αρχαιότητα σύνδεση του κλειστού χώρου της κατοικίας με την ύπαιθρο την εκφυλίσαμε σε μια κερδοσκοπική και αντικοινωνική «βιομηχανία» παράνομης αύξησης του συντελεστή δόμησης, άρα και πληθυσμιακής πυκνότητας. Το πολεοδομικό κακό -που δεν είναι άμε-

να προσμετρώνται οι ημιυπαίθριοι στον ισχύοντα ΣΔ). Μάλιστα, με τις καινοτομικές τεχνολογικές δυνατότητες που εφαρμόζονται διεθνώς στην οικοδομή, θα μπορεί ο ένοικος μιας κατοικίας να ανοίγει ή να κλείνει (και μάλιστα νόμιμα) μέρος της επιφανείας της κατοικίας του προς το ύπαιθρο, ανάλογα με τις εποχές και τις καιρικές συνθήκες ή τις ανάγκες του.

Η κατοικία στην Ελλάδα θέλει πολλή και συστηματική εργασία για να βελτιωθεί. Το ΤΕΕ, οι σύλλογοι, αλλά και τα πολυτεχνεία και τα ερευνητικά κέντρα και φυσικά οι αρμόδιες συναφείς υπηρεσίες σχεδιασμού, εφαρμογής, ελέγχου πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους. Όμως, και η πολιτική ηγεσία όλων των επιπέδων πρέπει να ενστερνιστεί ηθικές και κοινωνικές προτεραιότητες στη θέση πελατειακών σχέσεων ή άλλων προσωπικών σκοπιμοτήτων. Ο απόλυτος σεβασμός προς τον άνθρωπο από όλους όσοι έχουν σχέση με το αντικείμενο, πρέπει να είναι ο πρωταρχικός στόχος τους. Μόνο τότε το πνευματικό, τεχνικό και πρωτίστως κοινωνικό αγαθό που είναι η κατοικία, θα πάρει και στην Ελλάδα τη θέση που της αξίζει.

Η Κατοικία: χθες, σήμερα και αύριο

του **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ν. ΤΟΜΠΑΖΗ**

Η κατοικία είναι ένα από τα πιο προσωπικά αντικείμενα στη ζωή μας. Κατά κάποιο τρόπο είναι το τρίτο κέλυφος προστασίας που διαθέτουμε, μετά την επιδερμίδα και τα ρούχα μας. Ακόμη και όταν η κατοικία δεν είναι ιδιόκτητη, η διακόσμηση, έστω και η ελάχιστη, μαζί με τα έπιπλα, εκφράζουν την ιδιοσυγκρασία του χρήστη.

Η ιστορία της κατοικίας, σε μεγάλο βαθμό, συμπίπτει με εκείνη του πολιτισμού μας, εκφράζοντας τα κοινωνικά, οικονομικά σε μεγάλο βαθμό, τεχνολογικά και γενικότερα τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της κάθε εποχής.

Στην εποχή μας θα έλεγα ότι μια βασική τομή δημιουργεί το όριο της φτώχειας. Όσο πρωταρχικό μέλημα είναι η επιβίωση, δεν συζητάμε φυσικά για ποιότητα στην κατοικία. Ακόμα και όταν ξεπεράσουμε το όριο αυτό όμως, το γενικότερο χαρακτηριστικό είναι εκείνο μιας ανώνυμης μετριότητας, με εξαιρέση, πιθανόν, την κατοικία στο ιστορικό δομημένο περιβάλλον και τις μεμονωμένες εύπορες κατοικίες, που συχνά, όμως, δεν αντιστοιχούν και σε ανάλογη πολιτισμική ποιότητα.

Η κατοικία, σήμερα, χαρακτηρίζεται, όσο ανεβαίνει το βιοτικό επίπεδο, και από μεγαλύτερη χρήση ενεργοβόρου εξοπλισμού, χαρακτηριστικό της καταναλωτικής κοινωνίας και της παγκοσμιοποίησης της εποχής μας. Έτσι, ολοένα και περισσότερο απομακρυνόμαστε από ένα περιβάλλον που είναι συσχετισμένο με τις κλιματολογικές συνθήκες του κάθε τό-

που και εξαρτώμαστε από τις τελευταίες εξελίξεις της τεχνολογίας, ακόμη και όταν αυτή δεν είναι απαραίτητη.

Αντίθετα, η κατοικία των χαμηλότερων εισοδημάτων υποφέρει περισσότερο απ' αυτήν των υψηλότερων από τις συνέπειες της πρόχειρης ή της κακής ποιότητας δόμησης (έλλειψη μονώσεων, κουφώματα που «μπάζουν» κλπ.).

Για μένα, η ουσία και το ζητούμενο για την κατοικία του αύριο θα πρέπει να είναι το πώς, χωρίς να απαρνηθούμε τίποτε από την τελευταία λέξη της τεχνολογίας όταν αυτή έχει νόημα, θα προσπαθούμε να ικανοποιούμε τις ανάγκες μας κατά τον απλούστερο, πιο φυσικό και οικο-φιλικό τρόπο, χωρίς τη χρήση μηχανικών μέσων που συχνά χρειάζονται μόνο και μόνο για να διορθώσουν τα κακώς κείμενα που εμείς οι ίδιοι δημιουργήσαμε.

Έτσι εγώ, αντίθετα με αυτό που πιστεύω ότι ονειρεύονται πολλοί συμπολίτες μου, δηλαδή μια κατοικία, ως την ονομάσω διαστημική, γεμάτη κουμπιά, αυτοματισμούς και την τελευταία λέξη της τεχνολογίας, ανεξάρτητα από τη λογική και την πραγματική ανάγκη, ονειρεύομαι μια κατοικία όσο γίνεται πιο απλή, οικολογική και λιγότερο ενεργοβόρα, συγχρονισμένη με το κλίμα και υποστηριζόμενη από την τελευταία λέξη της τεχνολογίας μόνο εκεί που θα έχει νόημα. Για να το πω πιο απλά: Θα ήθελα να χρησιμοποιήσω φυσικό αντί για το τεχνητό φως και να σκιάζω ένα παράθυρο αντί να ανάβω τον κλιματισμό.

Το μέλλον της Αρχιτεκτονικής στη σκιά της ύφεσης

του Δρος **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΛΥΡΟΥΔΙΑ***

Η καλή Αρχιτεκτονική και ο καλός σχεδιασμός (αστικός, πολεοδομικός και χωροταξικός) βελτιώνει τη ζωή μας. Στην παρούσα συγκυρία, ο σχεδιασμός πρέπει να αντιμετωπίσει την κλιματική αλλαγή και την περιβαλλοντική υποβάθμιση. Είναι οι δύο επιπλέον κύριες παράμετροι του σχεδιασμού, πέραν των άλλων προβλημάτων που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε. Για να πετύχουμε αυτούς τους στόχους, οι αρχιτέκτονες, αλλά και όλοι εμείς που πιστεύουμε στην αξία του σχεδιασμού, πρέπει να διευρύνουμε την επιρροή μας στην αγορά, στην πολιτική και στην επικοινωνία. Πρέπει να πείσουμε για να μας εμπιστευτούν. Οι πελάτες του μέλλοντος θα έχουν πολύ περισσότερες απαιτήσεις και η αντίληψη «κτίζω και ο πελάτης θα έρθει» ανεξαρτήτως ποιότητας, έχει περάσει ανεπιστρεπτί.

Η Ιστορία γράφεται με κατεδαφίσεις και ανεγέρσεις. Υπάρχουν βίαιες κατεδαφίσεις που προήλθαν από βομβαρδισμούς και άλλες που απλώς έγιναν για να αποκαταστήσουν ένα τοπίο. Πίσω από αυτόν τον τρόπο της ιστορίας της ανοικοδόμησης, βρίσκεται πάντα η οικονομική διαδικασία. Μια παραδοσιακή διαμάχη μεταξύ δημιουργών και οικονομολόγων είναι αυτή που θέλει τον οικονομολόγο να μη δημιουργεί, αλλά να αγοράζει και να πουλά. Οι αρχιτέκτονες επιμένουν στην αυτοτελή αξία της τέχνης και της δημιουργίας. Η παγκόσμια οικονομική κρίση και συνεπακόλουθη ύφεση, δικαίωσαν τους δημιουργούς.

* *Προέδρου του ΣΑΔΑΣ - ΠΕΑ*

Η Παγκόσμια Ημέρα Αρχιτεκτονικής συμπίπτει με την Παγκόσμια Ημέρα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για τους Ανθρώπινους Οικισμούς «UN Habitat», η οποία έχει την τιμητική της κάθε χρόνο, επίσης, την πρώτη Δευτέρα του Οκτωβρίου. Η διπλή «γιορτή» δεν είναι, βέβαια, τυχαία. Είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας του «UN Habitat» και της Διεθνούς Ένωσης Αρχιτεκτόνων - UIA, σε αναγνώριση του γεγονότος ότι η Αρχιτεκτονική και η Πολεοδομία συνδέονται άμεσα με τη φυσιογνωμία της ανθρώπινης κατοικίας, των πόλεων και των ανθρώπινων οικισμών. Η Αρχιτεκτονική αντανακλά το επίπεδο πολιτισμού κάθε τόπου στο χώρο και στο χρόνο, ως αποτέλεσμα του «συμβιβασμού» μεταξύ των ανα-

γκών και του οράματος για ένα καλύτερο περιβάλλον και της πραγματικότητας που κάθε φορά διαμορφώνεται.

Η Παγκόσμια Ημέρα της Αρχιτεκτονικής 2009 έχει ως θέμα «Ο δυναμισμός των αρχιτεκτόνων στην αντιμετώπιση των παγκόσμιων κρίσεων». Ο στόχος της κεντρικής αυτής ιδέας είναι διπλός. Αφενός καλούνται οι αρχιτέκτονες όλου του κόσμου να χρησιμοποιήσουν όλη τους την ενέργεια και να παρουσιάσουν αρχιτεκτονικές προτάσεις και πολεοδομικές λύσεις με στόχο την ανακούφιση των ανθρώπων, σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο, από τις επιπτώσεις της παγκόσμιας κρίσης. Αφετέρου, όμως, καλούνται αυτοί που παίρνουν τις πολιτικές αποφάσεις να μιμηθούν τους αρχιτέκτονες

και να αντιμετωπίσουν με έναν συνδυασμένο τρόπο τη γενικευμένη κρίση, με στόχο ένα βιώσιμο μέλλον. Ο αρχιτέκτονας, στηριζόμενος στις σπουδές και στην εμπειρία του επαγγέλματός του, έχει την ικανότητα να περνά από τις ανάγκες ενός πελάτη σε έναν άλλο, από ένα κτίριο σε ένα εντελώς διαφορετικό σε μέγεθος, θέση, χρήση, προϋπολογισμό, να συλλαμβάνει χώρους της πόλης εντελώς διαφορετικής κλίμακας, να συνεργάζεται με διαφορετικούς κάθε φορά συνεργάτες, σε συνάρτηση με τις ανάγκες του έργου, να οραματίζεται και να υλοποιεί όλα τα στάδια ενός έργου, από τη σύλληψη της ιδέας μέχρι την εκτέλεση. Με τον ίδιο, λοιπόν, τρόπο καλούνται όλοι οι παράγοντες που διαμορφώνουν την καθημερινότητα

Περιμένουμε με υπομονή τον Αρχιτέ

της **ΛΙΖΑΣ ΣΙΟΛΑ***

και το μέλλον κάθε κοινωνίας να μιμηθούν τους αρχιτέκτονες και να δανειστούν από αυτούς την ικανότητα διαχείρισης όλων των παραμέτρων που συνθέτουν τη σημερινή κοινωνική πραγματικότητα με έναν εποικοδομητικό τρόπο για την αντιμετώπιση της κρίσης, για νέες περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές λύσεις.

Η Παγκόσμια Ημέρα της Αρχιτεκτονικής είναι η ευκαιρία με την οποία κάθε κοινωνία εκτιμά τη θέση που έχει δώσει στην Αρχιτεκτονική και στην Πολεοδομία για τη δημιουργία του δομημένου περιβάλλοντος και τη διαφύλαξη του φυσικού περιβάλλοντος. Είναι η ευκαιρία με την οποία ελέγχεται κατά πόσον η εκπαίδευση των μαθητών στα σχολεία δίνει τη δυνατότητα δημιουργίας συνειδητοποιημένων πολιτών που απαιτούν την ποιότητα της Αρχιτεκτονικής στην καθημερινή τους ζωή και αναγνωρίζουν το ρόλο της στη δη-

Ψηφιακή απεικόνιση της πολεοδομικής και ενεργειακής παρέμβασης στα Τίρανα

βιώσιμη ανάπτυξη, περιορίζοντας, κατά το δυνατόν, τις πηγές μόλυνσης του περιβάλλοντος με την ένταξη των διαθέσιμων εκάστοτε Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ήλιος, νερό, γη, αέρας), επιδιώκοντας τη μέγιστη δυνατή εξοικονόμηση ενέργειας.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Διεθνής Ένωση Αρχιτεκτόνων (UIA) με την υποστήριξη του Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδος δημιούργησε τη Διεθνή Ομάδα Εργασίας ARES (Architecture and Renewable Energy Sources), η οποία διαδραματίζει εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην προώθηση του ενεργειακού αρχιτεκτονικού σχεδιασμού με τη χρήση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.

μιουργία της πολιτιστικής κληρονομιάς του μέλλοντος. Αρχιτεκτονική δεν είναι μόνον τα μνημεία που διαμόρφωσαν ιστορικά τη

βλέπουμε να χρησιμοποιούνται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Περιμένουμε με υπομονή τον Αρχιτέκτονα της Αρχιτεκτονικής...

κτονα της Αρχιτεκτονικής

φυσιογνωμία όλων των πολιτισμών. Αρχιτεκτονική είναι κάθε μικρό και μεγάλο κτίριο, κάθε δρόμος και πλατεία, κάθε χώρος όπου ο άνθρωπος ζει, εργάζεται, συναναστρέφεται.

Δυστυχώς, στη χώρα μας η Αρχιτεκτονική δεν μοιάζει να είναι στις προτεραιότητες αυτού που συνοπτικά ονομάζουμε στη χώρα μας «η πολιτεία». Γενικά δεν μοιάζει να είναι ούτε και στις προτεραιότητες της κοινωνίας. Αν απομακρυνθούμε από τους χώρους των ειδικών, διαπιστώνεται πολύ απλά ότι δεν υπάρχει κουλτούρα που να απαιτεί την Αρχιτεκτονική ως αναγκαία διαδικασία για τη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος ποιότητας, ασφάλειας και ομορφιάς. Η έννοια «αρχιτέκτονας» είναι περισσότερο συσχετισμένη με την έννοια του δημιουργού μιας πολύπλοκης κατάστασης, παρά με το δημιουργό του χώρου μέσα στον οποίο ζούμε. Ο αρχιτέκτονας της διαπλοκής, ο αρχιτέκτονας του φορολογικού συστήματος και πάει λέγοντας, είναι καθημερινές εκφράσεις που ακούμε και

Όμως, για να κλείσω αυτό το σημείωμα με μια πιο ελπιδοφόρα διάσταση, θα αναφερθώ σε μία σημαντική αναγνώριση του έργου δύο νέων Ελλήνων αρχιτεκτόνων. Από 17 έως 19 Σεπτεμβρίου, στο Μινσκ της Λευκορωσίας, πραγματοποιήθηκε η «III Διεθνής Biennale Αρχιτεκτονικής για Νέους Αρχιτέκτονες», με την ονομασία «Leonardo Award», για πρώτη φορά, υπό την αιγίδα της UIA. Η Biennale, με 400 συμμετοχές από 28 κράτη, σημείωσε μεγάλη επιτυχία. Και το πρώτο βραβείο, στην κατηγορία υλοποιημένου έργου στη θεματική ενότητα «Εσωτερικοί Χώροι», απονεμήθηκε στους νέους αρχιτέκτονες Χαράλαμπο Χάιτα και Αναστασία Καλού για το έργο τους «Άνθρωποι και Αντικείμενα», την οργάνωση μιας έκθεσης μουσείου, η οποία εξασφαλίζει προσβασιμότητα σε όλους (φωτό).

*** Αρχιτέκτων, αντιπρόεδρος της Διεθνούς Ένωσης Αρχιτεκτόνων UIA Region II**

Αρχιτεκτονική και Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

του **ΝΙΚΟΥ ΦΥΝΤΙΚΑΚΗ***

Σήμερα, κάθε συζήτηση για την Αρχιτεκτονική και την Πολεοδομία περιέχει, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό και το θέμα της διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος σε σχέση με την εκάστοτε πολιτική εξοικονόμησης ενέργειας.

Στις ανεπτυγμένες χώρες, ο περιβαλλοντικός και βιοκλιματικός σχεδιασμός χρησιμοποιείται ως εργαλείο για την εξασφάλιση μιας καλύτερης ποιότητας ζωής και την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο περιβάλλον με τη χρήση καινοτόμου τεχνολογίας και οικολογικών υλικών.

Στις αναπτυσσόμενες και υπό ανάπτυξη χώρες ο περιβαλλοντικός και βιοκλιματικός σχεδιασμός χρησιμοποιείται ως εργαλείο για την αντιμετώπιση πιο θεμελιωδών ζητημάτων της καθημερινής ζωής, όπως η στέγαση και οι υποδομές, με στόχο την εξασφάλιση βασικών ανθρώπινων αναγκών και τη βελτίωση των υφιστάμενων συνθηκών διαβίωσης. Η χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και οικολογικών δομικών υλικών συμβάλλει αποτελεσματικά σε οικονομικότερες λύσεις διαμόρφωσης του δομημένου περιβάλλοντος.

Σε καθεμία από τις παραπάνω περιπτώσεις, η Αρχιτεκτονική καλείται να αναζητεί και να παρέχει λύσεις προς μια

Το Διεθνές Πρόγραμμα ARES απευθύνεται στις 120, περίπου, χώρες της UIA και σε περισσότερους από 1.500.000 αρχιτέκτονες. Ο κύριος στόχος του είναι να διαδώσει παγκοσμίως την ιδέα του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού με βάση τη μέγιστη χρήση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.

Στη σημερινή, λοιπόν, πραγματικότητα μπορεί και πρέπει να παρέμβει ο βιοκλιματικός, περιβαλλοντικός και οικολογικός αρχιτεκτονικός σχεδιασμός, όχι μόνο στη διαμόρφωση των οικιστικών κελυφών, αλλά ευρύτερα στη διαμόρφωση των οικιστικών και πολεοδομικών συνόλων και των έργων υποδομής, που άλλωστε αποτελούν και τη μέγιστη παρέμβαση στο φυσικό περιβάλλον. Ο σχεδιασμός αυτός δεν πρέπει να αποσκοπεί απλά στην τεχνοκρατική βελτιστοποίηση, αλλά στη διατύπωση αρχών σχεδιασμού για ουσιαστικότερη προσέγγιση προς την κατεύθυνση της περιβαλλοντικής και οικολογικής ισορροπίας και της μέγιστης δυνατής εξοικονόμησης ενέργειας.

*** Αρχιτέκτων, διευθυντής του Διεθνούς Προγράμματος ARES της UIA**

Οι σπουδές Αρχιτεκτονικής στη δίνη των ευρωπαϊκών απορρυθμίσεων, αλλά και των δικών μας επιλογών

του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΟΛΥΖΟΥ***

Είναι γνωστό ότι οι ανώτατες πανεπιστημιακές σπουδές περνάνε δύσκολη εποχή, υπό το πρίσμα της μεγάλης απορρύθμισης των επαγγελματικών και εκπαιδευτικών σχέσεων, που συντελούνται τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όσο και σε εθνικό. Και τα δύο συμβαίνουν την ίδια στιγμή. Άλλα πράγματα συμβαίνουν στον ευρωπαϊκό χώρο, άλλα πράγματα υπαγορεύουν την πολιτική του υπουργείου Παιδείας σε εθνικό επίπεδο. Και τα δύο, όμως, συνδυάζονται τα τελευταία χρόνια και έχουν προσλάβει μια κοινή δυναμική. Τα πανεπιστήμια έχουν απαντήσει σε αυτήν την πρόκληση, με έναν τρόπο που θέλω να πιστεύω ότι είναι ο πιο κατάλληλος. Τα ΑΕΙ, και ιδιαίτερα οι Σχολές Αρχιτεκτονικής που μας ενδιαφέρουν εδώ, δεν δέχονται αυτή την πολιτική της εύκολης ισοπέδωσης, στο όνομα μιας κακώς αποκαλούμενης «αναβάθμισης» των σπουδών.

Ας επιχειρήσουμε μια σύντομη περιγραφή της κατάστασης και, ταυτόχρονα, μια σκιαγράφηση κάποιων προτάσεων:

Αναμφισβήτητο γεγονός είναι ότι ο ευρωπαϊκός χώρος έχει ως πρώτη προτεραιότητα την ενιαία εμπορική και οικονομική Ευρώπη. Μόλις τα τελευταία χρόνια άρχισε να αντιμετωπίζει και τα θέματα της ενιαίας εκπαίδευσης, η οποία αποκρυσταλλώνεται στη Συνθήκη της Μπολόνια. Μια εκπαιδευτική πολιτική που μας οδηγεί σε ενιαίους στόχους και ενιαίες επιδιώξεις. Οι επιδιώξεις αυτές, κατά τη δική μας άποψη, δεν κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση.

Γίνεται μια προσπάθεια οι σπουδές να συντηθούν κατά δύο χρόνια, να πάρουν το χαρακτήρα της κατάρτισης, να συμπληρωθούν με τη διά βίου εκπαίδευση, και όλα αυτά εις βάρος μιας ουμανιστικής και ολοκληρωμένης Παιδείας. Η πρόωγη εξειδίκευση πλέον γίνεται αυτοσκοπός. Όλο και περισσότερο η Παιδεία κατευθύνεται στο να

προσαρμοστεί στις διακυμάνσεις της παραγωγικής διαδικασίας. Είναι φανερό ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί τη μείωση των πιστώσεων για την Ανώτατη Εκπαίδευση. Βέβαια, πρέπει να δεχθούμε ότι υπάρχουν όλο και περισσότερο κάποιες νέες επιστημονικές περιοχές, που μπορεί να μην απαιτούν πέντε ολοκληρωμένα έτη σπουδών.

Σε αυτό το πλαίσιο έρχεται να προστεθεί και η πολιτική του δικού μας υπουργείου Παιδείας, που ανωτατοποιεί τα ΤΕΙ. Εμείς δηλώσαμε εξαρχής ότι η ανωτατοποίηση δεν μπορεί να γίνει σε μια μέρα. Οφείλει να πάρει τη μορφή σταδιακής ένταξης στον πανεπιστημιακό χώρο, μετά από αξιολόγηση.

Τι αντιπροτείνουμε στα θέματα αυτά. Αντιπροτείνουμε στη βάση των σπουδών το ενιαίο γνωστικό αντικείμενο ανά επιστημονικό κλάδο. Επιμένουμε στην πενταετία ως ενιαία διάρκεια σπουδών, στην οποία θα πρέπει να συμπεριλάβουμε την πρακτική άσκηση. Οποιοδήποτε προσπάθεια δημιουργίας ενδιάμεσου πτυχίου μπορεί να γίνει μόνο εντός της διάρκειας σπουδών και με τη μορφή ενός εσωτερικού πιστοποιητικού των πανεπιστημίων. Δηλαδή να αναγνωρίζεται ως διάρκεια σπουδών, να μην καταλήγει όμως σε ένα διακριτό δίπλωμα με αντίστοιχα επαγγελματικά δικαιώματα.

Η πλειοψηφία των Σχολών Αρχιτεκτονικής στον ευρωπαϊκό χώρο δεν αποδέχονται τον υποχρεωτικό χωρισμό στα τρία συν δύο έτη σπουδών. Δηλαδή τρία χρόνια bachelor, συν δύο χρόνια master. Ταυτόχρονα, όμως, παρατηρούμε απότομες αλλαγές στις εθνικές πολιτικές, όπως πρόσφατα στην Ιταλία και στη Γαλλία. Μας ανησυχούν και μας αναγκάζουν να ισχυροποιήσουμε τα επιχειρήματά μας και να εντείνουμε την προσπάθεια για υψηλότερο επίπεδο σπουδών.

Σε σχέση με το δίπλωμα που ολοκληρώνει μία σπουδή ελάχιστης διάρ-

κειας δέκα εξαμήνων, η οποία εμπεριέχει μία πρωτότυπη ερευνητική εργασία όπως είναι η διπλωματική, αυτό είναι επίπεδο master. Δεν μπαίνουμε στη συζήτηση αν είναι master in engineering ή master in science, είναι απλά master. Μετά το δίπλωμα αυτό, μπορούν να υπάρχουν και οργανωμένες μεταπτυχιακές σπουδές, όπως είναι τα μεταπτυχιακά εξειδίκευσης ή εμβάθυνσης, διάρκειας ενός ή δύο ετών. Όλη η Ευρώπη προσφέρει σήμερα τέτοιες εξειδικευμένες εκπαιδευτικές ευκαιρίες, συχνά διεπιστημονικού χαρακτήρα και σε θέματα αιχμής.

Ταυτόχρονα, πρέπει να δεχθούμε ως κριτική που μας απευθύνεται, ότι το άνοιγμα των σπουδών σε τέσσερα νέα πανεπιστημιακά τμήματα, δίπλα στις παραδοσιακές Αρχιτεκτονικές Σχολές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης θα έπρεπε να συμπαρασύρει και την όλη ποιότητα του αρχιτεκτονικού έργου. Περίπου 18.500 αρχιτέκτονες σε μια χώρα των 11.000.000 κατοίκων, δεν είναι μειονέκτημα αλλά πλεονέκτημα. Εδώ έγκειται και το μεγάλο πρόβλημα για τις επόμενες γενιές. Δηλαδή, ενώ είμαστε μια χώρα με τόσο ισχυρή αναλογία αρχιτεκτόνων, αυτό δεν αντανακλάται στην ποιότητα της δημόσιας αρχιτεκτονικής, σε ένα αξιολογικό δομημένο περιβάλλον.

Και εδώ υπάρχουν ευθύνες της πολιτείας, αλλά και δικές μας. Αυτό το συγκριτικό πλεονέκτημα δεν έχουμε καταφέρει να το αναδειξουμε, όχι με την έννοια ενός ισχυρού λόμπι, αλλά με την έννοια μιας παρουσίας στην καθημερινή ποιότητα ζωής στις πόλεις.

Αν σήμερα, λοιπόν, μπορεί να υπάρχει ένα μήνυμα, είναι ακριβώς μια τέτοια στρατηγική: Να βασιστούμε στο συγκριτικό αυτό πλεονέκτημα και στην ποιότητα σπουδών των νέων συναδέλφων. Πανεπιστήμια και επαγγελματικός χώρος ας δώσουμε στην Αρχιτεκτονική αυτό που της αξίζει.

* Αντιπρύτανης του ΕΜΠ

